

Pligter og ansvar for arbejdsmiljøet

Arbejdsgiver

Som hovedreglen er det arbejdsgiveren, der har ansvaret for, at hele arbejdsmiljøloven overholdes. Arbejdsgiveren har således mange pligter, hvoraf de vigtigste er at sørge for at:

- Selve arbejdet herunder arbejde med maskiner og andre tekniske hjælpemidler, arbejde med kemikalier og andre stoffer og materialer planlægges, tilrettelægges og udføres sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarligt,
- arbejdsstedet er indrettet fuldt forsvarligt f.eks. for så vidt angår effektiv ventilation, kulde og træk, ned- og sammenstyrtningsfare,
- de ansatte får nødvendig oplæring og instruktion i at udføre arbejdet på en farefri måde,
- føre tilsyn med at arbejdet udføres fuldt forsvarligt samt at instruktionerne følges,
- der udarbejdes skriftlige arbejdspladsvurderinger.

Endelig er arbejdsgiveren forpligtet til at påtage sig en aktiv rolle i sikkerheds- og sundhedsarbejdet i virksomheden ved at samarbejde med arbejdsledere og ansatte om at få dette til at fungere effektivt.

Strafansvar for arbejdsgivere bruges ved manglende efterkommelse af påbud, overtrædelse af forbud samt ved alvorlige ulykker. Desuden ved overtrædelse af klare, velkendte regler af en vis grovhed f.eks. farlige udgravninger, dårlige stilladser, nedstyrtningssfare ved arbejde på tage, manglende maskinbeskyttelse osv.

I det omfang at arbejdsgiveren har opfyldt sine forpligtelser i følgende forhold, kan arbejdsgiveren ikke pålægges bødeansvar, hvis ansatte alligevel overtræder lovens krav herom:

- brug af personlige værnemidler,
- brug af udsagningsforanstaltninger,
- brug af beskyttelsesudstyr eller sikkerhedsforanstaltninger,
- brug af forsvarlige arbejdsmetoder eller certifikater til kran og gaffeltruck.

Hvis man deltager i den overordnede ledelse af en virksomhed f.eks. som direktør, har man de samme pligter, som arbejdsgiveren.

Virksomheds-
ledere

Man er arbejdsleder, hvis ens arbejde udelukkende eller i det væsentlige består i på arbejdsgiverens vegne at lede og/eller føre tilsyn med arbejdet på arbejdspladsen. Dette er ensbetydende med, at man godt kan tage del i det praktiske arbejde, blot den væsentligste tid går med at lede og føre tilsyn.

Arbejds-
ledere

Arbejdslederen er en central person på

arbejdspladsen, idet det er arbejdslederen der på arbejdsgiverens vegne leder og føre tilsyn med et daglige arbejde på arbejdspladsen.

Som arbejdsleder har man pligt til at:

- Medvirke til, at arbejdsforholdene indenfor ens eget arbejdsområde er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarlige,
- afværge farer der kan opstå som følge af fejl eller mangler, der var ham bekendt. Hvis det ikke er muligt for ham at afværge faren har han pligt til straks at gøre arbejdsgiveren bekendt med.

Ansatte

De ansatte har pligt til at:

- Medvirke til, at arbejdsforholdene er sikkerheds- og sundhedsmæssigt fuldt forsvarlige indenfor deres arbejdsområde,
- sikkerhedsforanstaltninger virker efter hensigten f.eks. ved at bruge de personlige værnemidler man har fået udleveret,
- sørge for at sikkerhedsforanstaltninger, som den ansatte midlertidigt har fjernet sættes på plads igen f.eks. når man i forbindelse med afsætning af materialer på et stillads midlertidigt fjerner et rækværk,
- melde fejl og mangler, som de ikke selv kan rette videre sikkerhedsgruppen, arbejdslederen eller arbejdsgiveren.

Leverandører Hvis man udstiller, sælger, udlåner eller udlejer en maskine eller andre tekniske hjælpemidler f.eks. et stillads eller stoffer og mate-

rialer er man forpligtet til at det leverede kan anvendes efter hensigten uden at være til fare for sikkerhed og sundhed.

Som leverandør skal man f.eks. sørge for at:

- Maskiner er forsynet med nødvendigt beskyttelsesudstyr og der medfølger letforståelig brugsanvisning på dansk for opstilling, brug og vedligeholdelse,
- leverede stilladser er lovlige – forsynet med tilstrækkeligt rækværk, fastgjort forsvarligt og er egnede til det arbejde de er bestilt til,
- kemikalier og andre stoffer og materialer kan bruges efter hensigten uden at være til fare for sikkerhed eller sundhed og medlevere brugsanvisning på dansk.

Hovedforpligtelsen for projekterende/rådgiver er, at sørge for at projektet/rådgivningen giver mulighed for at arbejdsmiljølovgivningen kan overholdes. Man må f.eks. ikke tegne et hus med nogle mærkelige faconer uden at have gjort sig klart, hvorledes man kan sikre de ansatte mod at komme til skade under byggeriet.

Projekterende/rådgivere

- Den projekterende af et bygge- og anlægsarbejde skal med sine angivelser sikre, at reglerne i arbejdsmiljølovgivningen kan overholdes. Det gælder både i forbindelse med projektets gennemførelse og det gennemførte projekts vedligeholdelse.

- Den projekterende skal angive, hvorledes de enkelte arbejder eller arbejdsfaser tilrettelægges mest hensigtsmæssigt i forhold til hinanden, så arbejdet kan foregå sikkerheds- og sundhedsmæssigt forsvarligt. Dette vil medføre at den projekterende bør angive, hvor meget tid der skal sættes af til de enkelte arbejder eller arbejdsfaser.
- Den projekterende skal angive særlige risici og andre særlige forhold i forbindelse med projektet, som har betydning for sikkerhed og sundhed ved projektets gennemførelse.
- Den projekterende skal i projektet sikre sig at der i projektet ikke indgår stoffer eller materialer der kan erstattes af mindre farlige stoffer/materialer.
- Den projekterende skal oplyse bygherren om dennes forpligtelser efter arbejdsmiljølovgivningen i relation til projektets forventede karakter og omfang.

De samme krav gælder for den der rådgiver om forhold, der har betydning for sikkerhed og sundhed.

Bygherrer/
koordinatører/
byggeplads-
planlæggere

Bygherren er den der for hvis regning der udføres et bygge- og/eller anlægsarbejde.

Bygherren har fire forpligtelser:
1. Afgrænsning af sikkerhedsforanstaltningerne i fællesområderne.

2. Koordinering af sikkerhedsarbejdet.
3. Sørge for en sikkerheds- og sundhedsplan.
4. Anmelde byggepladsen til Arbejdstilsynet.

Ved bygge- og anlægsarbejder, hvor flere arbejdsgivere samtidigt – på samme byggeplads – beskæftiger mere end 10 personer, skal bygherren eller dennes koordinator træffe aftale med de enkelte entreprenører om, hvem der i fællesområderne har pligt til at tilvejebringe, vedligeholde og medtage fælles sikkerhedsforanstaltninger, såsom rækværker, belysning, stilladser, ventilationsudstyr mv. Hvis det under arbejdet konstateres, at afgrænsningen er mangelfuld, må der foretages en supplerende afgrænsning.

Afgrænsning af sikkerhedsforanstaltningerne i fællesområderne

Som eksempler på fællesområder kan nævnes:

- Arbejdsområder hvor flere virksomheder udfører arbejde samtidigt.
- Færdsels og adgangsveje.
- Skurbyen.
- Materialepladser.
- Affaldspladser.
- Gangbroer.

Afgrænsning af sikkerhedsopgaverne på fællesområderne skal være beskrevet i udbudsmaterialet, således at udgifter til arbejdsmiljøarbejdet kan indregnes i tilbudspriserne.

Til varetagelse af koordineringen af sikkerheds- og sundhedsarbejdet under gennem-

Koordinering af sikkerhedsarbejdet

førelsen af bygge- og anlægsarbejdet skal bygherren sørge for, at der udpeges en person (koordinator), som har:

- Sagkyndig ekspertise på bygge- og anlægsområdet, herunder kendskab til byggeriets aktører,
- praktisk erfaring i ledelse af et bygge- og anlægsarbejde,
- den fornødne viden om sikkerheds- og sundhedsmæssige spørgsmål og
- gennemført arbejdsmiljøuddannelsen for koordinatorene.

Mens arbejdet er i gang, skal koordinator koordinere sikkerhedsarbejdet. Besked om eventuelle mangler ved sikkerhedsforanstaltninger i fællesområderne gives til koordinator, der giver besked videre til den entreprenør, som ifølge aftalen skal afhjælpe mangelen.

Koordinator skal endvidere sørge for, at der afholdes sikkerhedsmøder, samt sørge for personlig kontakt på arbejdsstedet.

Der skal afholdes sikkerhedsmøder og udarbejdes referater.

Møderne skal afholdes efter behov – dog mindst et møde hver 14. dag og helst i forbindelse med byggemøderne.

Ekstraordinære møder afholdes f.eks. hvis der har været en arbejdsulykke, eller hvis der har været tilløb til en sådan.

Ved møderne deltager alle entreprenører der er på pladsen, samt alle de sikkerhedsgrupper der er repræsenteret på pladsen.

Det er bygherren der har såvel koordinator-ansvaret som ansvaret for byggepladsplanlægningen. Ligesom det er bygherren der skal sørge for afgrænsning i fællesområderne.

Formålet med planen er at sikre at alle der arbejder på pladsen har et godt arbejdsmiljø. Planen kan samtidigt være et godt styringsredskab for byggeledelsen.

Sikkerheds-
og sund-
hedsplanen

Den skal ved hjælp af beskrivelser og tegninger angive byggepladsen etablering, indretning og drift og den skal til en hver tid kunne besvare alle relevante spørgsmål om hvor, hvem, hvad, hvordan og hvornår tingene skal løses.

Bygherren skal altid udarbejde en skriftlig plan hvis 2 eller flere arbejdsgivere samtidigt beskæftiger mere end 10 personer på pladsen. Inden byggeriet påbegyndes skal planen foreligge og den skal løbende holdes ajourført. Planen skal samtidigt være tilgængelig for alle på pladsen.

På mindre byggepladser, hvor bygherren ikke er forpligtet til at sørge for en sikkerheds – og sundhedsplan, men hvor der er to eller flere arbejdsgivere samtidig, skal der ikke udarbejdes en skriftlig plan. Den enkelte arbejdsgiver skal som led i samarbejdet om sikkerhed og sundhed aftale med de øvrige arbejdsgivere, hvorledes byggepladsen skal indret-

tes, således at arbejdet på byggepladsen til enhver tid kan foregå forsvarligt. Aftalen skal om nødvendigt løbende holdes ajour.

Sikkerheds-
og sund-
hedsplanens
indhold

Planen skal indeholde en beskrivelse af:

- En organisationsplan.
- En byggepladstegning.
- En tidsplan.
- En angivelse af færdselsområderne.
- En angivelse af de områder, hvor der vil blive udført arbejde af flere arbejdsgivere og deres ansatte.
- En angivelse af de fælles sikkerhedsforanstaltninger, der etableres i fællesområderne.
- En afgrænsning af de områder, hvor arbejdet medfører særlige risici.
- En procedure for løbende kontrol med installationer, sikkerhedsforanstaltninger og eventuelle særlige risici mv.
- En angivelse af hvem, der forestår en eventuel planlagt løbende kontrol og samordning af beredskabs-, evakuerings- og øvelsesplaner.

Organisationsplan

Kan for eks. bestå af en liste over de implicerede parter med alle relevante oplysninger, en navneliste med kontaktpersoner, en telefonliste.

- Et diagram med byggepladsens sikkerhedsorganisationen.

- Et afsnit med en beskrivelse af de overordnede mål.
- Et afsnit med de enkelte medlemmers opgaver.

Byggepladstegning

Tegningen skal vise, hvor der er:

- Eksisterende risici på arealet og hvilke risici,
- adgangs-, transport- og flugtveje,
- kran, hejs og stilladser,
- afsat plads til materialedepoter, midlertidige værksteder og affaldscontainere,
- afsat plads til velfærdsforanstaltninger,
- tilslutning til el, vand og kloak og
- alarm-, brand-, rednings- og førstehjælpsudstyr.

Som hovedregel vil det være nødvendigt med mindst 3 byggepladstegninger, der indgår i planen, der viser hvor:

- Indretningen for den periode hvor der arbejdes i jorden med kloak og betonarbejde.
- Hvordan pladsen er indrettet under opførelse af råhuset.
- Hvordan pladsen og bygningen/erne indrettes og anvendes i de enkelte etager.

Tidsplan/er

- Tidsplanerne skal angive hvor og i hvilke perioder der skal foregå arbejder.
- Hvornår hver enkelt arbejds giver har ar-

bejdsopgaver på byggepladsen, og hvor det pågældende arbejde udføres.

- Hvornår og hvor hver enkelt arbejdsgiver kan oplagre materialer og tekniske hjælpemidler, opstille skure o.l., henlægge affald, tilslutte sit materiel til el, vand, kloak mv. og benytte transport- og adgangsveje, stilladser og andre fælles foranstaltninger.

Beskrivelser

Beskrivelserne skal uddybende oplyse om hvordan hvert enkelt ”problem” skal løses og det skal fremgå, hvor og i hvilke tidsperioder der skal foregå arbejde, som medfører en særlig fare.

Det skal også være angivet, hvem der forestår eventuel planlagt løbende kontrol og samordning af beredskabs-, evakuerings- og øvelsesplaner.

Det skal desuden fremgå, hvor og hvornår hver enkelt arbejdsgiver kan oplagre materialer og tekniske hjælpemidler, opstille skure o.l., henlægge affald, tilslutte sit materiel til el, vand, kloak mv. og benytte transport- og adgangsveje, stilladser og andre fælles foranstaltninger.

Det skal fremgå af beskrivelsen hvem der til ethvert tidspunkt skal tilvejebringe, vedligeholde og fjerne de planlagte foranstaltninger i fællesområderne og eventuelle fælles vel-

færdsforanstaltninger samt sørge for orden og ryddelighed, herunder snerydning, grusning og fjernelse af affald.

Angivelser for de enkelte arbejdsgivere.

Sikkerheds- og sundhedsplanen kan indeholde en nærmere beskrivelse og specifikke oplysninger om hvad, hvor og hvordan den enkelte arbejdsgiver skal forholde sig med hensyn til at sikre sine egne folk. Der ud over skal planen også angive, hvordan andre ansatte på byggepladsen skal forholde sig.

Anmeldelse af byggepladsen til Arbejdstilsynet.

En byggeplads skal anmeldes til den stedlige arbejdstilsynskreds, inden arbejdet påbegyndes, hvis:

- Arbejdets forventede varighed overstiger 30 arbejdsdage, og mindst 20 ansatte er beskæftiget samtidigt, eller hvis
- den formodede arbejdsmængde overstiger 500 manddage.

Anmeldelsen skal foretages af bygherren. Den skal foretages på en af Arbejdstilsynet udarbejdet blanket.

En kopi af anmeldelsen skal opsættes et synligt sted på byggepladsen.

Anmeldelse af byggepladsen til anden myndighed.

Brug af flg. anlæg skal anmeldes til den lokale kommunale myndighed inden arbejdet igangsættes. Anmeldelsen skal være skriftlig og bl.a. angive stedets beliggende, arbejdets art og hvornår arbejdet tænkes udført, som f.eks.:

- Asfaltanlæg,
- anlæg for behandling af forurenede jord,
- nedknusningsanlæg for byggematerialer,
- bygningsnedrivning og andre støvfrembringende eller støjende aktiviteter,
- støv- eller støjfrembringende facadebehandling,
- overfladebehandling af fritstående konstruktioner.

Rådgivning

Bedrifts-
sundheds-
tjenesten
(BST)

Indenfor bygge- og anlægsbranchen skal alle virksomheder være tilsluttet en bedriftssundhedstjeneste. Virksomheden der har erhvervet et arbejdsmiljøcertifikat er dog undtaget. I perioden 2007-2008 vil alle virksomheder indenfor branchen blive screenet af Arbejdstilsynet. Når virksomheden er screenet af Arbejdstilsynet ophører BST-pligten for virksomheden.

Samarbejde med rådgivere

Hvis virksomheden har fået pålagt at skulle bruge autoriseret arbejdsmiljørådgiver (i forbindelse med et rådgivningspåbud) om løsning af arbejdsmiljøspørgsmål, er der en række overvejelser man skal gøre sig for at få det bedst mulige ud af rådgivningen: